

PROTOKOLL

19. detsember 2016 nr 1.11-1/6

Põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu

Algus kell 14.00, lõpp kell 16.50

Juhatas: maaeluminister Tarmo Tamm

Protokollis: põllumajandusturu korraldamise osakonna põllumajanduse otsetoetuste büroo peaspetsialist Ragni Koitmaa

Võtsid osa: Tarmo Tamm, Jaan Kallas, Toomas Kevvai, Mait Klaassen, Indrek Laas, Marko Gorban, Liia Lust, Jaak Läänemets, Aavo Mölder, Tiit Niilo, Kalle Liebert, Kristjan Piirimäe, Vahur Tõnissoo, Sirje Potisepp, Einar Pärnapuu, Raul Rosenberg, Martin Repinski, Kalmer Visnapuu.

Puudusid: Illar Lemetti, Lembit Paal, Signe Sarah Arro, Aivar Kallas, Kalle Reiter, Vahur Vingisaar.

Kutsutud: Katrin Rannik, Reelika Päädam, Aldo Vaan, Roomet Sõrmus, Olavi Seisonen, Madis Pärtel, Gunnar Aug, Liina Laineveer, Taavi Kand, Mariell Jõesalu, Kristel Maidre, Erkki Miller, Ragni Koitmaa, Veronika Vallner-Kranich.

Istungi päevakord:

1. E-PRIAle ülemineku tegevuskava.
2. Maaülikooli uuringu „Põllumajanduslike otsetoetuste raames minimaalsete hooldustööde nõuete rakendamine aastatel 2013–2016“ tutvustus ja võimalikud muudatused otsetoetuste nõuetes alates 2017. aastast.
3. Turuarendustoetuse muudatused.

T. Tamm: ettepanek päevakorra muudatuseks. Turuarendustoetuse muudatused tõstame esimeseks punktiks ja e-PRIAle ülemineku tegevuskava jääb viimaseks teemaks.

1. Turuarendustoetuse muudatused - ettekande tegi Taavi Kand.

Osalejad kiitsid heaks 2017. aasta taotlusvooru tarbeks planeeritavad määruse muudatused. Lisaks toodi välja vajadus suurendada turuarendustoetuse eelarvet, kuna antud toetus aitab

Eesti põllumajandussaaduste tootjatel ja töötajatel leida uusi eksportturgusid, kuhu oma toodangut müüa. Samuti tehti ettepanek otsida võimalusi taotleja oma töö abikõlblikuks muutmiseks.

2. Maaülikooli uuringu „Põllumajanduslike otsetoetuste raames minimaalsete hooldustööde nõuete rakendamine aastatel 2013–2016“ tutvustus ja võimalikud muudatused otsetoetuste nõuetes alates 2017. aastast – uuringut tutvustas Ants-Hannes Viira ja ettekande muudatustest otsetoetuste nõuetes alates 2017. aastast tegi Reno Paju.

T. Tamm: aitäh väga põhjaliku uuringu eest! Täna on poliitilist otsust vaja – kas me lepime, et 11% põllumajandusmaast läheb kasutusest välja või võtame suuna Läti ja Leedu maakasutuse poole.

K. Piirimäe: mainisite, et hekseldamisel on kahju elurikkusele. Kui lubada hekseldamist, milline oleks kahju elurikkusele? Kas tegite keskkonnanalüüsi?

A-H. Viira: sellist keskkonnanalüüsi ei teinud. Suur osa infost tuli vastajatelt. Milline on ühe või teise stsenaariumi mõju elurikkusele, seda eraldi ei vaadatud. Kõik sõltub ka tingimustest, näiteks, kui niiske on maa, kui paks on heksel jne.

V. Tõnissoo: meile tulevad liikmetelt vastandliku kirjad, mis ütlevad, et igal juhul keelata ning ka igal juhul lubada. Vastuolud tulenevad tootmistüübist. Euroopa Liidu määrus, mille järgi erisusi ei tohi tulla, ei ole hea. Probleem tuleb püsirohumaaga, kus hakkab tagasirajamine. Järgmine aasta tuleb 7000 ha püsirohumaad tagasi rajada. Kui me lubame hekseldada, siis püsirohumaad liigub mittevilkakatele muldadele ja kui me keelame, liigub see viljakatele muldadele tagasi. Samas viljakatel muldadel võiks kasvatada ikka põllukultuure. Kas see on nii? Kas on see on probleem selle uuringu kohaselt?

J. Kallas: eilse hommikuse seisuga tuleks tagasi rajada 9000 ha, aga taotlejate arv jääb 2500 ja 3000 vahele.

K. Visnapuu: tänud põhjaliku uuringu eest! 10 aastat on see teema meil laual olnud. Purustajate, niitjate, hooldajate, karjatajate vastuolu on parandamatu. 10 aastaga on muutunud see, et karjatatavate loomade arv on kasvanud üle 7 korra. On selge vastuolu taimekasvatajate ja loomakasvatajate huvide vahel. Oluline oleks panna rohumaad tootma.

T. Niilo: iga aasta on see teema laual. Kui 11% ehk 125 000 ha on passiivses kasutamises ja kui ükskõik mis masinaga üle käid, saab 80 eurot kätte - seda me tolereerima ei peaks. Täna on maal võimekust nii palju, et lisaväärtust luua. Kui me haritava maa lubame 11% mahus olla jõude, siis see ei ole mõistlik. See maa tuleb tuua tootmisse. Ka tõsine teraviljakasvataja suudab 10 hektarit tagasi rajada ja kuiva heinana sellega midagi teha, kasvõi teha energiaks. Tuleb anda signaal, et Eestis 130 000 ha võtta kasutusele ja hakata lisaväärtust tootma. Lisaväärtust saab erineval moel toota.

E. Pärnpuu: Läänemaal Matsalu kandis on näha tohutuid heinapallide hunnikuid, mida ei suudeta katlamajas ära põletada. Ei ole ilus neid hunnikuid vaadata. Kahtlen, et see 11% on see maa, mida saaks kohe kasutusse võtta. Hekseldamine annab võimaluse maad korras hoida.

M. Repinski: minu ettevõtte seisukohast oleks kasulik, kui oleks hekseldamine lubatud. Eelnevatel aastatel purustasime 30-50%. Toon näite - peale määrase muudatust, millega keelati hekseldamine, leidsin võimaluse teha koostööd teraviljaettevõttega, kes kasvatab nendel maadel teravilja ja rapsi ning see ei ole üldse probleem. See mis puudutab, kas maa läheb kasutusse, kas heinaga on midagi teha, siis ma olen T.Niiloga nõus, et see paneb mõtlema ja sellega me anname signaali. Kes peaks kasu teenima, kas omanik või põllumees. Toetused on mõeldud põllumeestele ja ongi ju mõeldud, et nemad teeniksid kasu toetustest. Kui vaadata, milliseid signaale on antud sel perioodil, kui see muudatus tehti, siis ka täna on palju räägitud tootjatega ning neile on tulnud palju ettepanekuid maad rendile võtta. Ei saa unustada, et toetused on eelkõige põllumeestele ja selleks, et arendada meie maaelu, mitte selleks, et maaomanik saaks rohkem kasumit teenida investeeringute pealt.

V. Tõnissoo: kas nüüd saaks vastuse enne esitatud küsimusele?

A-H. Viira: see sõltub sellest, et kui püsirohumaa nendes vähem väärtuslikes piirkondades läheb välja, siis tuleb asemele rajada püsirohumaa väärtuslikesse piirkondadesse.

J. Kallas: püsirohumaa arvestus käib taotlejate lõikes, sama taotleja, kes selle üles haris, see peab uuesti rajama.

J. Läänemets: selleks, et hoida maad väärtuslikus seisundis, siis iga aasta küll niitma ei pea. Säilitamise eesmärgil on väiksemate kuludega võimalik hakkama saada. Toetan ettepanekut, et niita kas üle aasta või üle kahe aasta ja toetust maksta sel aastal, kui niideti.

A. Mölder: halb on see, et vastuolu on tekkinud põllumeeste ja maaomanike vahel. 90% maaomanikest on linnades ning nad on põllumehed vaid seetõttu, et omavad maad ning purustavad. Peaks vaatama, kuidas see otsus mõjutab aktiivset põllumeest. Kui me lubame purustada, siis passiivsete põllumeeste arv kasvab. Põllumehest peaks saama maaomanik.

M. Klaassen: vaja oleks leida tasakaal 3 eesmärgi vahel: liigiline mitmekesisus, maaelu säilimine ja põllumajandustootmine. Niitmisel tuleb niide igal juhul ära koristada. 1 kord niita aastas ja seda mitte teha siis, kui linnupojad on väikesed ja seda teha õigesti - niitmine keskelt lahtu on kõige kasulik, kuna sellega on ka linnupoegade tapmise võimalus väiksem. Hunnikute viimine metsa alla on kõige halvem, mis teha saab, hunnikuid on juba täna metsa all. Maaelu säilimise seisukohast, kui me tahame, et väikeste talude omanikud maale jäävad, siis neile peame mingisuguse toe andma. Ettepanek oleks niita ja hekseldada 1 kord aastas ja heksel maha jätta.

R. Rosenberg: sama nõul nagu M.Klaassen, miks ma pooldan hekseldamist. Makromajanduslikult on oluline, et saaksime ELst raha kätte. Toetan, et maal elav inimene, kes on väikemajapidamistega seotud, saab seal mingil määral tulu, mis aitab neil sellisel juhul maal toimetada. Tootmisest rääkides, kas tahame turgu mõjutada - väidan, et veisekasvatuse ja eriti piimatootmise on suurema lisandväärtusega, kuid siis peab olema ka turg, kus selle kauba saab maha müüa. Siit tekib vastuolu teiste taimekasvatuse valdkondadega, kus hekseldamine on ikka vajalik mõnikord. Rendi- ja maa hind - on vajalik kõigile põllumeestele, et maa hind oleks kõrgem. Maa rentimise kaudu oleks võimalik tulu teenida. Mida rohkem on raha teenimise võimalusi ja turgu, seda parem on maa kui pant laenamisel. Palju aspekte, mis räägivad hekseldamise lubamise poolt 1 kord aastas.

T. Kevvai: tuletaks meelde, kuidas see hekseldamine üldse kunagi tuli. 2004. aasta ÜPP reformikäigus lisandus kolmas tegevus - maa heas põllumajandus ja keskkonna seisundis hoidmine. Põhimõte oli see, et anda põllumehele vabadus valida, kas ta toodab või et paar aastat turuolukorrast tulenevalt mitte toota. Anti võimalus, et paar aastat ei külva, saab siis saab maa näiteks välja rentida. Mõte oli maa hoidmine heas korras nendeks hetkedeks, kui majanduslikult ei olnud kasulik seal toota. Kui me selle ära keelame ja ütleme, et peab tootma, siis oleks metsa alla viimine ainuke alternatiiv. J. Läänemetsa küsimus, et kas hekseldamine on ainuke viis hoida maad heas põllumajandus ja keskkonna seisundis, siis jah, nii see on, kuigi see ei pruugi olla põllumajanduspoliitika agronoomiliselt heaks võimaluseks. Kui teha nii kardinaalne otsus, et lõpetada hekseldamine üldse ära, siis peaks ikka 2-3 aastat saama üleminekuaja. Ise ma sellist varianti ei poolda. Teine alternatiiv oleks see, et kui hekseldamine ära lõpetada, siis MAKi raames tekitada heas korras hoidmise meede ning maksta näiteks 30 eurot hektari kohta toetust. Need pinnad oleksid ju ikkagi vajalikud.

T. Tamm: kas olete vastu, kui ma allkirjastan sellise määruse, kus on Poola variant ehk rohumaa peab olema niidetud või hekseldatud 1 kord aastas.

K. Piirimäe: jah, olen vastu. Põhiküsimus on see mis juhtub mullaga, kui see heksel jääb sinna mullale aastateks. Meie oleme täielikult heksli maha jätmise vastu.

I. Laas: kaitsealad ja poollooduslikud kooslused ning sealt tuleks heksel koristada. Need alad on loodud elurikkuse säilitamiseks ning seda tuleks teha ka otstarbekalt.

G. Aug: Hiiumaal on hekseldamisel suur osa. Ükski variant ei ole hea. Kui keeld tuleb, siis põllumees saab mõistlikuma hinnaga põllumaad omandada. Praegu ajavad metsafirmad hinnad üles ja me ei ole võimelised ostma seda maad. Samas näiteks karjatataval maal peaks olema abitegevus. Oleme hekseldamise vastu.

A. Vaan: pooldame heksli koristamist ehk keelata. Maa potentsiaal tuleb ära kasutada ja toota, see annab meile võimaluse toota siseturule või eksportida. Nõudlus liha järgi maailmas on praegu suur. Ekspordiga suudaks parandada riigi väliskaubanduse bilanssi. Kui me aga purustame ja jätame selle heksli maha, siis seda hekslit me ei saa kuidagi eksportida. Maa omandit tuleks nii muuta, et ka noored saaks alustada, hetkel nad seda teha ei saa, kuna ei ole maad. Kui seda maad tarvis ei ole, siis tuleks metsa hakata kasvatama, siis saab sealt raha teenida, mis on muidugi pikaajaline protsess. Samuti siis metsa eksportida.

T. Niilo: me lähme lihtsama vastupanu teed. Me kujutame ette, et ministriumile, PRIA-le jne tuleb jama. Anname välja signaali, et nüüd tuleb koristada ehk hekseldamine tuleb lõpetada.

M. Repinski: kutsun veelkord vaatama, et kelle jaoks on need toetused mõeldud. Need on põllumeestele mõeldud. Meie põllumehed peavad olema konkurentsivõimelised, mitte sektorite vahel, vaid võrreldes teiste riikidega. See, et selline otsus 2 aastat tagasi tehti, on tehtud suur samm edasi. Kui me nüüd selle tagasi võtame, siis me teeme sammu tagasi ja see on halb signaal põllumajandusele. See, et osad tükid jäävad kasutusest välja, seda ei taha uskuda. Olen valmis ise võtma need tükid kasutusele. Pooldan kokku kogumist.

K. Liebert: nii nagu uuring näitas, ongi arvamusi kahte poolde. Loomapidajad on selle poolt, et hekseldamist sellisel kujul mitte lubada ja teraviljakasvatajad on selle poolt, et seda lubada. Ei kujuta ette, kuidas hekseldamise mitte lubamine teravilja kasvatajatele paari päevaga söödavaks teha.

V. Tõnissoo: uuring jõudis reedel meieni. Homme on üldkoosolek, jätaks paar päeva otsustamiseks. Probleem, on selles, et mida siis teha, kui hekseldamine on keelatud, kõikidele küsimustele peavad olema siis vastused. Täna seisukohta ei ole, kuna homme otsustame.

K. Visnapuu: kui nõutakse heksli kokku kogumist, siis me oleme motiveeritud tegema koostööd teraviljakasvatajatega. Rohumaa kohustuse üleandmise on lihtne. Täiesti mõistlik protsess hakkas toimima juba 2 aastat tagasi ning üleminekuaeg juba oli eelneval kahel aastal. Pooldan heksli kokku kogumist.

L. Lust: nõustan aastas umbes 170 tootjat ning ma näen nende probleeme ja seega pooldan hekseldamist ja heksli maha jätmist. 2019 võiks tellida uue uuringu ja vadada siis vajadusel nõue üle.

T. Tamm: nädala lõpuks ootame teie ettepanekuid, kas hekseldamine täielikult lubada või nõuda heksli kokku kogumist. Seejärel teeme otsuse.

3. E-PRIAle ülemineku tegevuskava – ettekande tegi Mariell Jõesalu

L. Lust: kui palju oli tulemuslikkuse meetme osas vähem järelpäringuid?

M. Jõesalu: tulemuslikkuse ja väikeste meetme osas oluliselt vähenes järelpäringute arv. Just nende meetmete osas, mille nõudeid oli võimalik kohe kontrollida, vähenes järelpäringute arv oluliselt. Väikeste meetmes vähenes järelpäringute arv 70%.

M. Repinski: ettepanek ka maaelukomisjonist kutsuda liige fookusgrupis osalema.

M. Jõesalu: ettepanek arvesse võetud.

V. Tõnissoo: miks 2016. a pindalatoetuste taotlejate arv nii palju vähenenud on?

R. Paju: hekseldamise tõttu ilmselt.

E. Pärnpuu: miks neid null koma null, null numbreid taga aetakse, kas see tuleb Euroopa Liidu nõuetest?

M. Jõesalu: jah, see tuleb Euroopa Komisjoni nõuetest.

E. Pärnpuu: kas kuidagi vastu ei saa sellele?

J. Kallas: meil oli 3 bilateraalselt kohtumist kahe aasta jooksul komisjoni auditiga, kes leidis Lääne-Virumaa taotlejalt kombaini alt niitmata maa. Selle rikkumise tõttu taheti Eestile teha süsteemne viga, mis oleks maksma läinud 15,2 mln eurot. Lühike kommentaar veel ettekande kohta - esimesena läks 100% e-taotlemisele üle Taani, juba 10 aastat tagasi. Järgmisena Tšehhi, siis Ungari, siis Bulgaaria. Eelmine aasta läks üle 11 riiki ning viimane, kes üle läks oli Läti ja nad tegid selle otsuse 2. aprillil ja taotlemine hakkas 2. maist.

T. Tamm: 2018. aasta on realistlik aeg ka Eestil üle minna e-PRIAle.

M. Repinski: kas kriisiabi toetus tuleb ainult e-PRIAS?

J. Kallas: jah, tuleb.

(allkirjastatud digitaalselt)
Tarmo Tamm
Nõukogu esimees

(allkirjastatud digitaalselt)
Ragni Koitmaa
Protokollija